

Stenknackning

Per-Anders Persson samtalar med Herman Persson. Mathilda Trozell och Stig Henriksson deltar också i samtalet.

Ett mindre antal ord och uttryck har vi inte kunnat tyda. De har markerats så här: [svårtolkat].

Översatt från listerländska och nedskrivet av Sebastian Bergheim och Lars-Inge Bergheim.

Per-Anders   Då var det här, far, om de där som var uppe och knackade sten där uppe på i "Lassamark" ... de kallar.

Herman   Ja, det var där längs med, ovanför skolhuset. Du vet där prästvillan¹ stod, därifrån och rakt ner.

Per-Anders   Jaha.

Herman   Vid gårdet, vid skolhuset [svårtolkat].

Per-Anders   Ja, det var ovanför den där gamla skolan.

Herman   Javisst.

Per-Anders   Uppe i "Lassamark", man kan säga mellan gårdet där nere där som begränsar det nya byggnadsområdet och så upp mot furet. Där ligger liksom en rullstensås där uppe, det är väl egentligen en gammal strandvall det där. Men, vid vilken tid på året var det vi höll till där uppe?

Herman   Vilket?

Per-Anders   Vilken tid på året?

Herman   På vintrarna. När de inte kunde gå i vrak eller något, stod de där uppe och högg sten, fiskarna.

Mathilda   Det var väl på hösten de fick göra det?

Herman   Ja. De kunde ju inte åka på sjön på vintrarna, till de öppna båtarna de hade, så var de där uppe. Far, min far, hade, så fick de släggor av församlingen till att hacka med. Och sen gubbarna skaffade sig var sin tunna, tjärtunnor och allt möjliga tunnor i höjden, dem fyllde fyllde med sten och grus och sådant. Sen när de slog sönder stenarna ovanpå med en slägga så blev det ju bitar.

Per-Anders   Så då hade de tunnan vid sidan om så att säga, de hade tunnan vid sidan om sig och så hade de hallen där de slog sönder stenarna framför.

Herman   Tunnan hade de framför sig, sedan plockade de upp stenarna och hade vid sidan om sig. De tog väl upp en sten och lade på och sedan släggan på ...

---

¹ Haveliden 35.

Per-Anders Jaha.

Herman ... så flög sjoken hit och dit.

Per-Anders Jaha.

Herman Sedan samlade de ihop det, och så mätte de det ju. De sålde det sedan till bönderna till att breda på vägarna.

Per-Anders Jaha.

Herman Ja.

Per-Anders Äh, de här stenarna där de knackade sönder småstenen, var inte det någon sorts speciella stenar de hade med ...?

Herman Nej, de hade väl vanliga flata stenar och sedan när de fick de andra knutorna på så slet det ju ner i där de lade på.

Per-Anders Jaha, det blev hålör i stenen så att säga, jaha.

Herman Jo, det var ju hårt under också, liksom en håla.

Per-Anders Ja.

Herman Och de andra stenarna, de var ju större och mindre knutor, så dem tog de ju upp ur jorden där.

Per-Anders Jaha. Det kunde väl vara många fiskare som var där uppe och knackade då?

Herman Jadå. ”Skreddra-Haugen”² var där, ”Kalla Per”³ var där, ”Pilta-Johan”⁴ var där, allihop. De var lika rika och lika fattiga allihop. De högg och sålde i hektolitervis eller vad det var de mätte då.

Per-Anders Var det fler gubbar som ni kände som var där uppe? ”Pilta-Johan” och ”Skreddra-Haugen” och ”Kalla Per”?

Herman Ja, ”Jeppas Bent”⁵ och allihop. De var ju fattiga fiskare allihop. De som bodde häromkring, dem kände jag ju. Och de var där uppe om dagarna och stod och knackade när det var väder så dant. Så sedan när de hade avknackat, sedan lämnade de släggorna till församlingen igen.

Per-Anders Jaha.

Herman Men ”Skreddra-Haugen” behöll sin.

Per-Anders Jaså, jaha.

---

² Håkan Persson (1852–1951).

³ Per Persson (1852–1915).

⁴ Johan Mattsson (1851–1917).

⁵ Bengt Jeppsson (1852–1923).

Herman Ja.

Per-Anders Ja, den släggan har vi ju fått byta oss till i Facklan.

Herman Jaså.

Per-Anders Så den släggan har vi ju bevarad.

Herman Han bevarade den, men far lämnade sin.

Per-Anders Det gjorde han?

Herman Ja.

Per-Anders Jaha.

Herman De andra lämnade väl också, jag har ju inte reda på allt, jag var ju inte så där gammal då heller.

Per-Anders Nej, men det förekom när ni när både var liten och det förekom väl fram till sekelskiftet?

Herman Ja.

Per-Anders För ”Jeppas Olas Algot”⁶ som är född -97, han minns också när det stod en 13, 14 gubbar där uppe och knackade makadam.

Herman Jaså.

Per-Anders Ja.

Herman Det var på den tiden.

Per-Anders Hur mycket fick de betalt för en tunna sten?

Herman Ja, jag vet inte vad de fick, men jag vet de mätte den där knacken eller makadamen de kallade det. Bönderna köpte det ju. Sedan lade de det på vägarna.

Per-Anders Ja, bönderna ...

Herman En bonde hade ett fack och det skulle de fylla med sådant där, för det blev ju hårt och köra på.

Per-Anders Ja.

Herman Efter Haveliden där, ”Kullarpa-Olan”⁷, han hade ett vägskäl, och ”Haugna Nissa Lars”⁸ på en sida, och flera bönder så hade de sådana där bitar de skulle fylla och hålla i ordning.

Per-Anders Ja, de hade det, ja. Ja. Vid vilken tidpunkt, ungefär, upphörde det här med

---

⁶ Algot Jeppsson (1897–1978).

⁷ Ola Olsson (1848–1926).

⁸ Lars Nilsson (1859–1947).

att knacka makadam eller knackesten? Var det någon, höll de på någonting in på 1900-talet?

Herman Nej.

Per-Anders Nej.

Herman Det var, ja, det är ju så länge sedan, jag har aldrig tänkt på det sedan.

Per-Anders Man kan väl säga, far, att det var den tidens nödhjälpsarbete?

Herman Ja, det var nödhjälpsarbete.

Per-Anders Visst var det det, ja.

Herman De fick av församlingen.

Per-Anders Ja, just det.

Herman Församlingen där, det var ju en smed där uppe i Hörby eller var det var, som bara gjorde släggor och lämnade till fiskarna till att knacka.

Per-Anders Jaha. Förekom det på de andra fiskelägena också tro, eller var det bara här i Hällevik?

Herman Det vet jag inte, det känner jag inte till. Jag var ju inte så gammal då heller, så ha reda på det.

Per-Anders Stig och jag var uppe där och gick igår, söder om den gamla vägen ner till Hällevik uppifrån furet. Alltså söder om Berggrens villa, på stenåsen där. Och vi hittade nio stycken stenar med hål i, som fortfarande ligger uppe bland träden och buskarna där.

Herman Det kan nog hända.

Per-Anders Det är väldigt intressant det där, för att det är ju ett gammalt arbetsområde som kanske inte många känner till idag. Det var ju en ren tillfällighet att vi hittade en sten och så gick vi runt och tog oss tid att titta och fann flera stycken till.

Herman Ja, och sedan vägen, körvägen, söder om gårdet ...

Per-Anders Ja. Den gamla vägen ner till Hällevik.

Herman Ja, den gick ju vid den där hallen de talade om alltid ju.

Per-Anders Den runda stenen.

Herman Ja.

Per-Anders Ja.

Herman Där gick ju vägen vid sidan på den och sedan var de där gubbarna och knackade sten norr om, eller mellan gårdet och den där runda hallen.

Per-Anders Jaha, de höll till där uppe också, ja. Jaha. Ja, vi har hittat en sten där uppe också som har en sådan håla i.

Herman Det har varit sådana som de har stått och hackat de där knutorna mot, så har det blivit hålor i de andra. På den tiden var det ju ingen cement eller något de kunde göra något styvt ovanpå.

Per-Anders Nej.

Stig De släggorna, fick de behålla dem för sommaren, för de knackade väl mer än en vinter där väl?

Herman Ja, det gjorde de nog. Jag vet inte ...

Per-Anders Ja, det var väl så de att de fick låna dem bara under perioden då de arbetade där uppe?

Herman Ja, de fick väl släggorna och använde dem. Och sedan när arbetet var slut fick de väl lämna dem tillbaka, några. Några behöll de.

Per-Anders Ni känner inte alls till vilken som hade hand om de där släggorna inne i kommunen?

Herman Nej, det har jag inte reda på det. Det skulle de väl ha någon ordning på i Mjällby.

Stig Det finns nog i kommunarkivet. Stämmoprotokoll eller något sådant.

Herman Det var ju i uppe i Mjällby det kom ut, där var ju gubbar som styrde om hela församlingen. Så de har nog haft med det och sköta också. I Mjällby, där måste det finnas.

Stig Ja, det finns nog i några protokoll någonstans.

Herman I kommunalsalen eller där på den tiden. De som levde då de är ju döda för länge sedan. Och jag var ju ung. Och jag är ju urgammal nu, så det är ju länge sedan.

Per-Anders Var ni med ”Kalla Per” uppe där någon gång, far, och hur dags började de? Och gick de hem och åt middag, eller höll de på hela dagen där uppe?

Herman De gick väl hem när de tyckte på. De gick dit när de tyckte på.

Per-Anders Jaha, det var en sorts ackordsarbete kan man säga då.

Herman När de fick så mycket de mätte, stenarna, jag vet inte om det var hektoliter var det väl inga då, eller något annat mått.

Per-Anders De mätte nog i tunnor?

Herman Ja, jag vet inte eller det var mindre kaggar eller, jag vet inte hurdant de mätte det. Men det blev mätt.

Per-Anders Ja.

Herman De kunde ju inte låta väga det inte.

Per-Anders Men jag har hört någon berätta att på den här stenen där de stod och knackade, där lade de liksom en träram så inte skärvorna skulle flyga så långt ifrån, och sedan då när de fick fullt där så rakade de det till sig och öste upp det i en tunna.

Herman Ja, det kan jag ...

Per-Anders Och det måste, det var ju nästan livsfarligt att lägga en sådan där rund sten ovanpå en annan, och så klippa till den med släggan, det var ju livsfarligt för de som stod i närheten.

Herman Ja, visst var det det. En flisa som kunde flyga hit och dit.

Per-Anders Var det aldrig någon som ni hörde talas om som blev skadad någon gång, som fick stenarna på knäna eller någonting?

Herman Nej, det hade de inte.

Per-Anders Nej. Nej. Det var väl nästan på den tiden, far, då fiskarna var klädda i knäbyxor som de höll på med det?

Herman Det var det nog. Min farfar och flera gubbar med honom, de gick ju i knäbyxor och vita långa strumpor.

Per-Anders Jaha. Och så, de hade inga läderstövlar och gick i där uppe, hade de träskor på sig?

Herman Ja. Tofflor, de gick med lädertofflor, gubbarna då.

Per-Anders Hade de det?

Herman Ja. Vita strumpor på några. Strumporna, de knöts ju här där kalsongerna, eller byxorna, tog slut. Och några hade bundit ..., den där "Hansa Bent"⁹, han hade, det var tofsar på sidorna. När han gick, så de tofsarna de flaggade.

Per-Anders Jaha.

Herman Men min farfar och "Gamle Kalla Per" han hade släta band. Det var inga tofsar på de byxorna.

Per-Anders Det var väl finare på något vis att ha riktiga tofsar?

Herman Ja, det var riktiga toppar. Det var ju "Hansa Bent", han var ju fiskare han med, och det var väl knackestensgubbar där borta.

Per-Anders Ja, säkerligen.

Herman Skulle jag tro.

---

⁹ Bengt Hansson (1810–1890).

Per-Anders Ja, säkerligen.

Herman Jag var ju inte så gammal, så jag var ju inte överallt.

Per-Anders Nej.

Stig Men de byxorna då, vad var det till dem? Var det blåtyg eller nej?

Herman Det var alla sorters tyger, karl¹⁰. Det är som de har nu, olika tyger. Men de räckte bara till knäna. Sedan hade de långa strumpor, vita.

Per-Anders Yllestrumpor, ja.

Herman Ja.

Per-Anders De där tofsarna och banden, hade de någon sorts färg på det eller var de ... hurdana var de till färgen? Var de vita eller hurdana var de?

Herman De var väl vita.

Per-Anders Det var de, ja. Jaha.

Herman ”Hansa Bent”, han bodde ju där ”Skreddra-Haugens” ...

Per-Anders Ida.

Herman Han bodde ju i den.

Per-Anders Jamen.

Herman Och jag såg honom gå ner mellan boden och huset många gånger, i knäbyxorna och de där tofsarna de, de, när han gick så rörde ju det på sig.

Per-Anders Jaha.

Herman Och jag satt ju med i det huset ”Kalla Per” hade och såg genom fönstren över vägen när ”Hansa Bent” gick upp och ner.

Per-Anders Jaha.

Herman På utsidan av knäna.

Per-Anders Ja, det huset ”Kalla Per” hade, det låg ju alldeles nedanför ”Knudas”¹¹, där vägen går upp nu, ja.

Herman Ja, vägen går över det.

Per-Anders Ja.

Herman Så mellan där huset stod och Knudas där är ännu grund efter foten efter

---

¹⁰ Tillägget *kaa* (karl) används som förstärkningsord till både kvinnor och män, särskilt vid tilltal när man vill betona något starkt.

¹¹ Strandvägen 20.

”Gamle Kalla Pers”¹². Fråga ”Lille-Knud”¹³ så kan han gå och visa dig var grunden låg, precis.

- Per-Anders Ja.
- Stig Men vad hade de sedan på överkroppen till de byxorna då?
- Herman Ja, det var inte så noga. De hade nog en tröja eller en väst, västar hade de förr, det vet jag, mycket.
- Per-Anders Och så hatt.
- Herman Ja.
- Per-Anders En storbrättad hatt.
- Herman Ja, de hade hattar mycket.
- Per-Anders Ja.
- Herman Jo, jo.
- Stig Och så vida brätten.
- Per-Anders Den där runda stenen där uppe i ”Lassamark”, den har ni berättat om en gång tidigare, far, när ni skulle iväg med kassen, fiskarkassen, så brukade den vara tung att ha och bära på ryggen. Ni brukade ibland vila vid den stenen, var det inte så?
- Herman Jo, vi satte ju kassen på stenen med [svårtolkat] upp och sedan bar vi över upp.
- Per-Anders I Stiby?
- Herman Ja.
- Per-Anders Ja. Vi var och såg den där stenen igår också, där ni flådde tån.
- Herman Jaså.
- Per-Anders Jamen, det var tjockt med mossa och piggar där, men det är ett riktigt hack i stenen och så är där en vass kant.
- Herman Och ovanpå.
- Per-Anders Just precis. Men efter vad vi kunde se, far, så får jag gissa, var det inte den högra tån som ni tog?
- Herman Ja, jag vet inte ...
- Per-Anders Det skulle kunna passa på den stenen, att om ni kom och skulle hoppa över ...

---

¹² Per Carlsson (1810–1888).

¹³ Knut Knutsson (1893–1987).

Herman Var det från den norra sidan det hängde?

Per-Anders Ja, just i den norra kanten.

Herman Ja.

Per-Anders Så satte ni upp foten lite på stenen ...

Herman Skulle hoppa över den ...

Per-Anders Ja, och så kom tån i kläm där.

Herman Jaha. Tån högg ju i hallen.

Per-Anders Ja.

Herman Så nageln och hela fan gick av.

Per-Anders Och vad hände sedan?

Herman Det var min själ till att samla ihop sig och så. Gärdet och så ut på vägen och samla fin sand och ösa på.

Per-Anders Jaha, så stoppade blodflödet.

Herman Ja, jag tyckte det gick bra.

Per-Anders Jaha.

Herman Sedan gick man där och haltade i månader innan tån blev läkt igen.

Per-Anders Ja, vi var där och rotade i stenklyftan men någon nagel kunde vi inte hitta.

Stig Det var ingen läkarstation då ni kunde ta till väl?

Herman Nej, det var bara och ut efter fin sand och så ösa på där det blödde.

Per-Anders Vilken klass i skolan gick ni då på? Gick ni andra eller tredje klassen där uppe i Stiby?

Herman Ja, vilken klass, det vet inte jag.

Per-Anders Ja.

Herman Inte mer än ett år emellan.

Per-Anders Men ni gick hos hon ”Viga-Birtan”¹⁴?

Herman Ja, men det var en lärarinna som var yngre, hon hette Karolina, hon började med första klass. Och ”Birta” hade andra klass. Och sedan när de kom ner till Jönssons¹⁵ i skolan nedanför Haveliden, där var tredje klass och fjärde

---

¹⁴ Berta Hörberg (1854–1937).

¹⁵ Anders Jönsson (1858–1950).

klass. Och sedan Stibypojkarna och hållevikare, alltid när de kom där uppe på backen vid den där hallen där jag flådde tån, det var en annan sten vid vägen, norra sidan på vägen, de kallade för "Lusahallen".

- Per-Anders Ja, den var alltid full med rödlöss.
- Herman Ja.
- Per-Anders Den minns jag innan de breddade Haveliden.
- Herman Ja, "Lusahallen" kallade de den, lite norr om.
- Per-Anders Jamen.
- Herman Där satt ju ungdomarna ju om kvällarna och grejade. Haha. De gillade att sitta där.
- Per-Anders På tal om hallar, far, det byggs ju mer och mer hus här på Hällevik och så småningom kommer de väl ut i "Krogamarkena" och där med. Där ligger ju den där stora stenen de kallar för "Lomrahallen"¹⁶. Var har den fått detta namn ifrån, "Lomrahallen"?
- Herman Ja, det vet inte jag. Den ligger väl där ute ännu.
- Per-Anders Ja, det är nog ett av de största stenblocken vi har här uppe i skogen.
- Herman Ja, "Lomrahallen".
- Per-Anders Ja. Där är en gammal husgrund alldeles intill där vid. Vilka är det som har bott där?
- Herman Det var ju ett stenhus.
- Per-Anders Ja.
- Herman Ja, tätt vid sidan om, väster om "Lomrahallen".
- Per-Anders Ja.
- Herman En de kallade för "Kämp-Ingan"¹⁷, gamla kärring, bodde där och hon var tossig ibland. Hon var uppe på hallen och satt och red, kärringen. Ibland var hon med en kniv efter andra kärringar som var ute och skulle plocka bär. De fick springa från henne. Tossiga "Kämp-Ingan". Ja, hon var galen. Hon hade en flicka som hette Ingrid¹⁸.
- Per-Anders Ja, de där husen som låg så ute i skogarna, kunde det ha varit någon sorts båtsman som bodde där en gång förr?
- Herman Vilket?
- Per-Anders Kunde det vara båtsmän som har bott i de där husen som låg så spridda ute

---

¹⁶ Strax nordväst om Valnötsvägen 27 C.

¹⁷ Inga Christiansdotter (1822–1893).

¹⁸ Egentligen Inga: Inga Olasdotter (1848–1919).

i skogarna? För det ligger ju ett längre upp i "Krogamarkena".

- Herman Ja, där bodde en, ja han var sillkrämare också och krämare. Enar, Enar Olsson¹⁹ hette han.
- Per-Anders Jaha.
- Herman Som bodde längre uppe där i "Krogamarkena". Och det är väl lämningar efter det huset ännu.
- Per-Anders Ja, det är det.
- Herman Ja, där var jag på auktion och köpte senapskulan vi har här.
- Per-Anders Jaha.
- Herman Ja, när man hade gift sig och skulle ha än ett och än ett annat till ett hus, och om man fattades en senapskula, fick vi iväg på auktioner och där kunde det förekomma att det fanns en sådan.
- Per-Anders Ja.
- Herman Så den kulan är kommen därifrån.
- Per-Anders Jaha.
- Herman Jag var överallt och snodde och skulle köpa. Och det var Enars.
- Per-Anders På tal om gamla stenhus ja, så längre ner där i "Vassamarkena", där var ju ett stenhus där ute vid "Adams"²⁰ de kallade för ... var det "Böckers"²¹?
- Herman Ja ... inte, "Böckers" var ju här vid där "Fågla-Henningen"²² bor.
- Per-Anders Ja, men sedan var det ju ett där ute i "Vassamarkena" där han "Ivars Anton"²³ bodde ett slag.
- Herman "Ivars Anton"?
- Per-Anders Ja.
- Herman Ja, det var ju där "Adams Bertil"²⁴ bodde.
- Per-Anders Ja, intill där.
- Herman Ja, det var en gubbe kvar kvar de kallade för "Boka-Trulsen"²⁵.
- Per-Anders "Boka-Trulsen", det var det jag sökte efter, ja.

---

¹⁹ Enar Olsson (1831–1911).

²⁰ Vassavägen 1.

²¹ Böckers väg 4.

²² Henning Fogelström (1911–1994).

²³ Anton Larsson (1880–1942).

²⁴ Bertil Persson (1909–1975).

²⁵ Truls Månsson (1842–1925).

- Herman Ja.
- Per-Anders Jaha. Var det en fiskare som bodde där?
- Herman Ja, han var fiskare, och han krämade och bar sill så ryggen på tröjan var så full av sillfett [svårtolkat]. Och sedan sjöng Truls när han var på kulan.
- Per-Anders Jaså, då hade han varit iväg och gjort en fin affär.
- Herman Ja. Mörkröstad gubbe var ”Boka-Trulsen”. [Flera röster hörs]. Jag minns en gång när ”Lalle”²⁶ och jag vi var ju små och var med mor och satte flundregarn här ute vid Grönslett.
- Per-Anders Ja.
- Herman Både ”Lalle” och jag och mor [svårtolkat]. [Flera röster hörs]. Lite innan vi skulle iland så blev det dimma och vi kunde ju inte se något. Och mor hon skrek och frågade: ”Var är land?”, skrek hon. Och liksom när hon hade skriket några gånger ”Boka-Trulsen” gick till Vassudden och skrek ”Kom här!” sade han, ”Nu är Vassudden, nära land”, sade han till mor. Vi rodde ju dit. ”Lalle” och jag var ju småttingar. ”Var är land?”, skrek hon, frågade efter land. När dimman kom inne i viken, vilket håll hon hade rott så hade hon ju kommit till land.
- Per-Anders Jaha, det var väldigt dålig sikt då får man säga.
- Herman Jo, det var ”Boka-Trulsen”, och han hade någon fru som han hade kommer jag inte ihåg, men han hade ett par töser och ett par pojkar.
- Per-Anders Jaha.
- Herman Pojkarna var sjömän, ”Boka-Bernten”²⁷ och ”Boka-Olofen”²⁸.
- Per-Anders Ja, jaha.
- Herman Sedan var det en flicka som hette Sofia²⁹ och en hette Betty³⁰. Fyra ungar hade de. Men hans fru kommer jag inte ihåg. Och vart ungarna blev av, det vet jag inte. Ja, de kom till sjöss.
- Per-Anders De där stenhusen ...
- Herman ”Boka-Bernten”, den ene [svårtolkat] han bodde ju där i ”Truedas”³¹ hus ett tag, han kom från sjöss.
- Per-Anders Ah! Var det han, den Bernt som kom hem som de skriver om i en bok här om Hällevik, han kom hem och var sjuk. Han bodde så nära sjön så när det blåste så stänkte det upp där, det måste kunnat varit den Bernt.

²⁶ Leander Persson (1882–1972), bror till Herman.

²⁷ Berndt Trulsson (1877–).

²⁸ Olof Trulsson (1871–1895).

²⁹ Sofia Trulsdotter (1879–1966).

³⁰ Betty Trulsdotter (1882–).

³¹ Trued Persson (1808–1896), bodde i ett hus väster om Strandpromenaden 9.

- Herman Ja, när det var högvatten.
- Per-Anders När det var högvatten, ja.
- Herman Och då fick han vada mellan där huset står, där nere vid vägen, sedan var det en håla och där var ju vatten så han fick ju vada över där.
- Per-Anders Ja. De där husen, de måste väl ha varit sedan 1700-talet?
- Herman Ja då, det var de nog.
- Per-Anders Detta huset där ute ”Boka-Trulsen” vi talar om, det var ju en som skrev en bok som hette ”Lort-Sverige” en gång i tiden. Det var ju en man som hette Lubbe Nordström, han kom ju till ett hus där det växte ett körsbärsträd upp genom golvet och ut genom fönstret. Och det var just på den södra gaveln på detta ”Boka-Trulsens” hus här i Hällevik.
- Herman Ja, det var sten till en del av huset, det var väl till den norra änden.
- Per-Anders Ja. Och sedan var det trä till den södra gaveln.
- Herman Ja.
- Per-Anders Ja. För Anton, han bodde ju i kammaren i den sydvästra hörnan.
- Herman Ja, ”Ivars Anton”.
- Per-Anders Ja.
- Herman Ja, bror till ”Ivars Nisse”³².
- Per-Anders Det var så, ja.
- Herman Och ”Ivars Leander”³³, han [svårtolkat] och var i Amerika, och ”Ivars Amanda”, en flicka som Ivar Larsson hade. Ja, det är så länge sedan, jag kommer knappt ihåg det.
- Per-Anders Ja, vi började om stenknackning där uppe, de fick tydligen umgås mycket med stenmaterial på den tiden, för de knackade sten och byggde hus av sten, de byggde hamra³⁴ av sten, de måste ha haft ett hemskt styvt arbete med de här stenbumblingarna.
- Herman Visst hade de det. Det gick inte att ta dem i famnen och kasta dem utan det var med en järnstång och gå och påta och det kunde vara ett par man om en hall ibland när de var så stora.
- Per-Anders Ja.

---

³² Nils Ivarsson (1877–1968).

³³ Leander Ivarsson (1873–).

³⁴ Hammare = stenbrygga där fiskebåtarna förtöjs (hammare i obestämd form singular; hammaren i bestämd form singular; hamra i obestämd form singular; hamrana i bestämd form plural).

- Herman   Ja, det var inga lätta jobb de hade. Och så, på vintrarna, när det var lite snö så hade de en sliper de högg i en bok så de fick kryckorna i medar av bok, två, och sedan hade, de var så här breda, så lade de träen på tvären också. Så välte de stenarna på de där sliperarna. Kom och släpade dem i snö och sådant.
- Per-Anders   Drog de själva dem eller hade de hästar till att dra dem?
- Herman   De drog dem själv, karl. Ett tåg i varje med och sedan ett par järnstänger där bak.
- Per-Anders   Men hurdant fungerade det, far, byalagen var ju väldigt aktiva förr, hjälpte de varandra när de byggde både hus och hamra, eller hur gick det till?
- Herman   Det vet jag inte något om alls. Hamrana, dem fick ju fiskarna själv hjälpas åt med.
- Per-Anders   Ja, de hjälptes åt ja, just det. För det gick ju inte för två man att bygga en hammare utan de fick väl hjälpas åt.
- Herman   ”Kalla Per” och ”Lalle” och jag, vi tre, vi byggde ju vår.
- Per-Anders   Jaha.
- Herman   Det tog tre vintrar.
- Per-Anders   Jaha, men annars när de byggde hus och så där, hade inte byalagen att de hjälptes åt på något vis så där?
- Herman   Nej, byggde hus, de, det var ju snickare i byarna, och när de skulle bygga fick de ju ta en snickare, och sedan hade väl han några extra gubbar vid sidan om sig, som var lite okunniga eller de fick väl göra en del jobb. Så de fick väl hjälpas åt så gott det gick.